

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ

ЗІГУНОВА Софія, здобувач вищої освіти групи Б 3/1

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: розглянуто питання недержавного пенсійного фонду, вивчено теоретичні засади та призначення пенсійного фонду України, а також страхового стажу для забезпечення виплати пенсії.

Ключові слова: пенсійний фонд, страхування, стаж, забезпечення, виплати.

Починаючи з кінця ХХ століття, кількість людей старшого віку в різних країнах світу лише збільшується. Держави повинні виділяти фінансову та соціальну допомогу для підтримки цієї частини населення. Деякі люди похилого віку, які мають гарне здоров'я, працюють надалі. Інші люди повинні жити на пенсію та підтримку родичів. Збільшення частки осіб пенсійного віку посилює соціальне і фінансове навантаження на економічно активне населення багатьох країн світу та стає причиною підвищеної уваги сучасного суспільства до розвитку недержавних пенсійних фондів як одного зі стратегічних напрямів соціальної політики держави, створення нового механізму пенсійного забезпечення і структурних перетворень економіки.

Проблемним питанням функціонування накопичувальних пенсійних фондів в Україні та у світі присвячували свої дослідження багато вітчизняних та закордонних учених, серед яких Л. Діденко [1], О. Кириленко [2], Г. Козак, В. Криклій, К. Штепенко [4] та ін. Проте в умовах ринкової економіки умови функціонування накопичувальних пенсійних фондів не лишаються сталими, а постійно змінюються, що зумовлює необхідність продовження досліджень у цьому напрямі.

Історично склалося п'ять основних напрямів побудови державних і недержавних систем пенсійного забезпечення. Державні функціонують за такими принципами: 1) виплата пенсій із державного бюджету; 2) утримання працюючим населенням тих осіб, хто не працює. Перший напрям є базовим для всіх держав, оскільки він забезпечує мінімальний рівень добробуту пенсіонерам. Джерелом фінансування такої пенсійної схеми є податки, які забезпечують високий, середній чи низький ступінь відшкодування заробітку. Високий ступінь (понад 50%

останнього заробітку) притаманний Німеччині – 60% заробітку, Австрії – 79,5%, Італії – 80%, Іспанії – 100%. Середній ступінь (50% заробітку) характерний для Великобританії, Данії, Нідерландів, Нової Зеландії, Норвегії, США, Японії. Низький ступінь (менш як 50% заробітку) відшкодування доходу існує в Австралії, Ірландії та Канаді [1, с. 399]. Другий напрям здебільшого поширений у країнах, що розвиваються, де співвідношення кількості працюючих до непрацюючих знаходиться приблизно в межах 3:1. Але, як тільки вищезгадане співвідношення починає скорочуватися, держава опиняється перед проблемою дофінансування пенсійних виплат із державного бюджету [1, с. 400]. Необхідно відзначити, що за цим принципом побудований і державний Пенсійний фонд України [3].

Перш за все слід зазначити, що Пенсійний фонд є одним із тих механізмів держави, основною функцією яких є здійснення соціального забезпечення громадян. Зокрема, по своїй суті Пенсійний фонд призначений для надання фінансової допомоги тим громадянам, які в силу тих чи інших причин втратили працездатність і не здатні самі себе забезпечувати. Засоби на надання такого роду фінансової допомоги поступають із державних фінансів [1].

Існує три види недержавних пенсійних фондів в Україні (далі - НПФ):

- професійні, учасниками яких є всі робітники, пов'язані між собою по роду діяльності (занять), що визначається в статуті фонду. Вкладниками є юридичні особи, роботодавці, профспілки, роботодавці, пов'язані між собою по роду діяльності, що визначена статутом фонду. Засновники не можуть бути зберігачем, аудитором, компанією по управлінню активами, адміністратором;
- корпоративні, учасниками яких є робітники підприємства засновника чи платника. Вкладниками є безбиткові підприємства протягом останнього фінансового року. Засновники й роботодавці платники не можуть бути зберігачем, аудитором, компанією по управлінню активами, адміністратором (крім випадку, коли компанія (яка може бути й адміністратором) чи банк є одноосібним засновником фонду);
- відкриті, учасниками якого є будь-які підприємства чи фізичні особи. Без обмежень залишається питання вкладень та обмежень щодо засновників [2].

Попри велику кількість досліджень, недостатньо розвинутими залишаються теоретико-методичні підходи до моделювання пенсійної системи, які б дозволяли враховувати інтереси всіх учасників даного процесу. У теоретичному плані необхідно обґрунтувати розмір внесків у пенсійну систему від роботодавців і працівників. Учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення є, зокрема, НПФ [5].

Функціонування недержавних систем пенсійного забезпечення ґрунтується на таких засадах:

1. Пенсію працівнику виплачує безпосередньо працедавець. При цьому НПФ не створюється. Історично ця форма вперше була поширена у США і Японії.

2. Пенсія забезпечується страховою компанією. Ця система також не потребує створення НПФ. Забезпечення пенсії гарантується через викуп страхового поліса у приватної компанії пенсійного страхування у вигляді щорічних фіксованих виплат. Одним із головних недоліків цієї системи є неможливість одержання індексованої щорічної ренти. Крім того, для отримання довічної ренти працівнику потрібно мати певний страховий стаж. Наприклад, у ФРН тривалість періоду страхування, необхідного для отримання повної пенсії, складає 35 років, а мінімальний період – 15, в Італії відповідно – 40 і 15, у Франції – 37,5 та 15 років, у Нідерландах – 50 та 15, у Данії – 40 та 15.

3. Пенсії виплачуються недержавними пенсійними фондами, які засновані на капіталізації накопичень вкладників. Їх сумарні активи, за законодавством, повинні дорівнювати зобов'язанням перед майбутніми й справжніми пенсіонерами [4].

Основні тактичні завдання, які стоять перед Пенсійним фондом України, реалізація яких дозволяє вирішити стратегічні завдання, нами визначені призначення та щорічний перерахунок пенсійних виплат; забезпечення фінансування та виплати трудових і соціальних пенсій своєчасно та у повному обсязі, допомоги на поховання пенсіонерів; ефективне та цільове використання коштів солідарного пенсійного страхування, удосконалення методів та інструментів фінансового планування, звітності й системи контролю за витрачанням власних коштів; виконання інших завдань, визначених законами

України та покладених на Пенсійний фонд України указами Президента України [1].

На сьогодні, зручним є корпоративний недержавний пенсійний фонд України та найбільший за обсягом активів пенсійний фонд в Україні. Одноосібним засновником Фонду є Національний банк України. Фонд було створено з метою забезпечення додатковою недержавною пенсією своїх працівників. Кожний працівник НБУ має можливість стати учасником Фонду. Учаснику Фонду відкривається персональний рахунок, на який Національний банк щомісяця перераховує пенсійні внески. Ці кошти інвестуються з метою отримання доходу на користь учасників Фонду, тож після досягнення пенсійного віку, учасник отримує додаткову пенсію.

Отже, недержавні пенсійні фонди України є невід'ємною частиною економічної структури в країні, що дозволяють зберігати накопичення від інфляції та примножувати пенсійні накопичення шляхом отримання інвестиційного прибутку при низькому рівні ризику для виконання зобов'язань перед учасниками фонду в повному обсязі.

Література:

1. Діденко Л. В., Головенко І. П. Система недержавного пенсійного забезпечення і розвиток фінансового посередництва в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 1. С. 30-44.
2. Кириленко О., Сидорчук А. Недержавні пенсійні фонди на фінансовому ринку: світовий досвід та реалії України. *Світ фінансів*. 2005. Вип. 3-4. С. 131-142.
3. Шаталов Є.В. Проблематика балансування бюджету пенсійного фонду України. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (14 квітня 2021 р.)*. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2021. 376 с.
4. Штепенко К. П., Деркаченко А.В. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 1006-1010.
5. Приходченко О. Ю. Моделювання оптимальної структури пенсійної системи України. Дніпро, 2021. 20 с.

Abstract: the issue of the non-state pension fund was considered, the theoretical principles and purpose of the pension fund of Ukraine were studied, as well as the insurance experience to ensure the payment of the pension.

Keywords: pension fund, insurance, seniority, security, payments.

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*